

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 155/02

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. decembra 2002 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Eduarda Bárányu a Juraja Babjaka prerokoval prijatú sťažnosť H. D., T., zastúpenej advokátom JUDr. J. F., T., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Humenné v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 658/90 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Humennom v konaní o vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov po rozvoďte vedenom pod sp. zn. 9 C 658/90 p o r u š i l v období od 8. júna 2000, keď nadobudol právoplatnosť náleží Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 18/00 z 1. júna 2000, základné právo H. D., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prieťahov, zaručené čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. H. D. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 50 000 Sk (slovom päťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Humenné p o v i n n ý vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti H. D. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. októbra 2002 doručená s'ťažnosť H. D., T. (ďalej len „s'ťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. J. F., T., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie jej veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Humenné (ďalej len „okresný súd“) v konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“) po rozvode vedenom pod sp. zn. 9 C 658/90.

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 155/02-12 z 23. októbra 2002 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) s'ťažnosť v časti namietajúcej porušenie označeného základného práva v období po právoplatnosti nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 18/00 z 1. júna 2000 na konanie. Citovaným nálezom ústavný súd v predchádzajúcom konaní o podnete s'ťažovateľky z 28. februára 2000 rozhodol, že

„Okresný súd v Humennom v konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov po rozvode vedenom pod sp. zn. 9 C 658/90 porušil základné právo H. D. podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“.

Predmetným rozhodnutím bolo posúdené konanie okresného súdu v období od podania návrhu na začatie konania o vyporiadanie BSM 31. mája 1990 do 1. júna 2000, keď ústavný súd rozhodol nálezom o podnete sťažovateľky.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho podpredsedníčkou, vyjadrením sp. zn. Spr 2131/2002 z 25. novembra 2002 a sťažovateľka, zastúpená svojím právnym zástupcom, podaním z 2. decembra 2002.

Okresný súd vo vyjadrení podal chronológiu („faktografiu“) svojich úkonov a k opodstatnenosti prijatej sťažnosti uviedol, že „vyhodnotenie opodstatnenosti sťažnosti H. D. ponechávam na Ústavný súd SR“.

Právny zástupca sťažovateľky sa vo svojom podaní k stanovisku okresného súdu nevyjadril, oznámil len, že okresný súd „rozsudkom zo dňa 22. 11. 2002 pod sp. zn. 9 C 658/90 vysporiadal BSM“ a že rozsudok mu bol doručený 28. novembra 2002 a nie je právoplatný.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu (obdobie po 8. júne 2000) ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci:

Dňa 26. januára 2001 dal zákonný sudca pokyn pre súdnu kanceláriu, aby dala súdny spis „na lehotu 30 dní“.

Sťažovateľka 20. februára 2002 písomne urgovala pokračovanie konania v jej veci.

Predseda okresného súdu opatrením z 21. marca 2002 predmetnú vec prideliť inému sudcovi.

Sťažovateľka 5. júna 2002 opätovne písomne urgovala pokračovanie v konaní.

Dňa 15. októbra 2002 bolo expedované predvolanie na pojednávanie s termínom 18. november 2002.

Sťažovateľka 15. októbra 2002 opätovne urgovala pokračovanie v konaní.

Na pojednávaní konanom 18. novembra 2002 sa zúčastnili účastníci konania a právny zástupca sťažovateľky. Okresný súd vykonal výsluch účastníkov k predmetu veci. Pojednávanie bolo odročené na 22. november 2002, čo prítomní vzali na vedomie.

Uznesením č. k. 9 C 658/90-177 z 21. novembra 2002 okresný súd určil odmenu znalcovi.

Na pojednávaní konanom 22. novembra 2002 (neprítomní účastníci a právny zástupca sťažovateľky) okresný súd vyhlásil rozsudok č. k. 9 C 658/90-167, ktorým vypořiadal BSM. Rozsudok bol expedovaný účastníkom 26. novembra 2002.

Ústavnému súdu bol súdny spis okresného súdu sp. zn. 9 C 658/90 doručený 27. novembra 2002 s tým, že rozhodnutie okresného súdu nie je právoplatné.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo

slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa odseku 2 citovaného článku ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa odseku 3 citovaného článku ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

V petite sťažnosti sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd „po vykonaní dokazovania vydal tento nález

1. Okresný súd Humenné v konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov po rozvode vedenom pod sp. zn. 9 C 658/90 porušil základné právo H. D. podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

2. Prikazuje tomuto súdu vo veci konať v súlade s OSP, Obč. zák. a ďalšími platnými predpismi vzťahujúcimi sa na túto vec.

3. Priznáva H. D. primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy v sume 422 431,- Sk, ktorú je povinný Okresný súd v Humennom zaplatiť sťažovateľke do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Humenné je povinný zaplatiť H. D. trovy konania na účet právneho zástupcu do 3 dní od právoplatnosti tohto nálezu“.

Aj napriek viacerým žiadostiam sťažovateľky o urýchlenie konania k náprave nedošlo.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa

rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/92 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci.

Predmetom konania na okresnom súde vo veci vedenej pod sp. zn. 9 C 658/90 je rozhodovanie o vypořiadaní BSM po rozvode. Rozhodovanie o vypořiadaní BSM vo všeobecnosti môže byť za určitých okolností súvisiacich s dokazovaním, resp. so znaleckým dokazovaním fakticky náročné (ale nie právne náročné), no vychádzajúc z doterajšieho priebehu konania v predmetnej veci (nezaobranie sa jej meritom) ústavný súd nemôže pripísať zdĺhavý postup konania na vrub faktickej náročnosti prerokovávanej veci bez zreteľa na zdĺhavý postup zákonného sudcu pri zadovažovaní podkladov na rozhodnutie, resp. na jeho nečinnosť v konaní.

Vychádzajúc zo samotnej celkovej dĺžky konania (spor trvá od 31. mája 1990); jeho priebehu a doteraz dosiahnutých výsledkov ústavný súd konštatuje, že nezistil také okolnosti, ktoré by odôvodňovali existujúci zdĺhavý priebeh konania jeho právnou alebo faktickou zložitou.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľky v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil takú závažnú skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní (resp. jeho posudzovanej časti) k zbytočným prieťahom.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné prieťahy v konaní posudzoval nielen vo vymedzenom období, ale aj s prihliadnutím na celý priebeh konania trvajúceho už vyše 12 rokov.

Vychádzajúc z predloženej sťažnosti a k nej pripojených písomných dokumentov a z obsahu súdneho spisu okresného súdu ústavný súd konštatoval zbytočné prieťahy v konaní spôsobené okresným súdom, ktorý v období od 8. júna 2000 do 15. októbra 2002 nevykonal žiadny procesný úkon smerujúci k rozhodnutiu vo veci samej.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že v predmetnej veci súdne konanie trvá viac ako 12 rokov, z toho po prvom rozhodnutí ústavného súdu viac ako 2 roky a 4 mesiace. Ústavný súd už vo veci rozhodol nálezom sp. zn. III. ÚS 18/00 z 1. júna 2000, ktorý nadobudol právoplatnosť 8. júna 2000.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu právo zaručené podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa môže realizovať len prostredníctvom takeého konania (činnosti) súdov, ktoré smeruje k odstráneniu právnej neistoty, kvôli ktorej sa občan obrátil na orgán súdnej moci. K zbytočným prieťahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania, teda k právoplatnému rozhodnutiu vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. II. ÚS 64/99, I. ÚS 98/99, I. ÚS 10/98).

Na základe týchto vyššie uvedených dôvodov ústavný súd dospel k záveru, že aj v posudzovanej etape (období) súdneho konania bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietáhov, tak ako mu ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd okrem konštatovania porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy uložil okresnému súdu „vo veci konať v súlade s OSP ...“.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal podľa osobitných predpisov. Vzhľadom na skutočnosť, že okresný súd v priebehu konania o sťažnosti pred ústavným súdom už vo veci rozhodol, aj keď nie právoplatne, je návrh na uloženie mu povinnosti vo veci konať bezpredmetný.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadost'účinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa odseku 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'účinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uplatnila priznanie finančného zadost'účinenia vo výške 422 431 Sk, pričom vychádzala z celkovej doby trvania súdneho sporu.

Podľa názoru ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadost'účinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je už možné napraviť. To znamená, že neprichádza do úvahy zrušenie rozhodnutia alebo

opatrenia, resp. uvedenie do pôvodného stavu. Daný prípad je práve takýto. Preto prichádza v tomto prípade do úvahy primerané finančné zadost'učinenie, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02). Ústavný súd napriek tomu, že posudzoval konanie okresného súdu vo veci sp. zn. 9 C 658/90 len po právoplatnosti svojho rozhodnutia sp. zn. III. ÚS 18/00 z 1. júna 2000, musel vziať do úvahy aj tú skutočnosť, že o porušení základného práva s'ťažovateľky už bolo raz rozhodnuté, avšak i napriek tomu okresný súd nepodnikol kroky k odstráneniu porušovania základného práva s'ťažovateľky.

Ústavný súd považoval v tomto prípade za primerané priznať s'ťažovateľke sumu 50 000 Sk. Vo zvyšnej časti jej návrhu nevyhovel. S'ťažovateľka uplatnila aj náhradu trov konania pred ústavným súdom, ale tieto nevyčíslila.

Podľa ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Keďže trovy neboli riadne vyčíslené, nebolo možné o tomto návrhu ani konať a rozhodnúť.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. decembra 2002